

ПЕДАГОГІКА І ПСИХОЛОГІЯ

ІСТОРИЧНИЙ АСПЕКТ ПРОБЛЕМИ ПРИНЦИПУ НАОЧНОСТІ У НАВЧАННІ

(Гордієнко Т. В, канд. пед. наук, доцент,
Дубровська Л. О., канд. пед. наук, доцент,
Дубровський В. Л., старший викладач)
НДУ імені Миколи Гоголя, м. Ніжин, Україна

Принцип наочності навчання є одним з найвідоміших, найдавніших і найефективніших принципів навчання. Його коріння сягає народної педагогіки, про що говорять такі вислови: "Бурчання наскучить, приклад научить", "Краще раз побачити, ніж сто разів почути", "Приклад кращий за правило" та ін. Вперше у XVII ст. необхідність використання в процесі навчання наочного матеріалу теоретично обґрунтував чеський педагог Я.А.Коменський, який зазначав: «Якщо ми хочемо прищепити учням справжнє і міцне знання речей взагалі, слід навчати всьому через особисте спостереження і чуттєвий доказ» [1, с.13].

Видатний педагог зазначав, що у навчанні необхідно «привчатися отримувати свої знання не із книжок, а із неба, із землі, із дубів, із буків, щоб вони вивчали самі речі, а не лише чужі спостереження і розповіді про них» [1, с.14].

У XVIII – поч. XIX ст. відомий швейцарський педагог Й.Г. Песталоцці створив теорію наочного навчання. Він писав, що самі по собі органи чуття дають нам хаотичні відомості про навколишнє середовище. Навчання має знищувати безладні спостереження, розмежовувати предмети, а однорідні і близькі з'єднувати, тобто формувати в учнів поняття [2, с.83].

Якщо в розумінні Коменського наочність слугує дитині способом здобуття знань, то для Песталоцці є засобом розвитку здібностей і духовних сил учня, фактором розвитку його логічного мислення.

Значним кроком уперед у розробці принципу наочності навчання стали погляди К.Д.Ушинського, який більш глибоко психологічно обґрунтував його. Він зазначав, що сприймати матеріал на слух – це діло «важке», яке вимагає від учнів зосередженої уваги і вольових якостей. При неправильному проведенні уроку діти можуть лише зовнішньо бути «присутні на заняттях», а внутрішньо – думати про щось своє або ж, що найгірше, й зовсім залишитися без «думки в голові» [4, с.50]. Використання наочних засобів цю проблему знімає.

XXст. – новий шлях у розвитку принципу наочності, що розширює межі «золотого правила». Деякі науковці (В.В.Давидов, Д.Б.Ельконін, Л.М.Фрідман) порушують питання, як же забезпечити зв'язок цього ланцюжка «принцип наочності навчання–безпосереднє сприймання учнем–чуттєве відображення–уявлення» з тими об'єктами, які ми сприйняти безпосередньо не можемо, бо в їх основі лежить виявлення суттєвих закономірностей, а от абстрактні поняття ми взагалі не можемо спостерігати [3, с.31].

XXI ст. вносить свої поправки в розуміння та використання засобів наочності в навчанні, зумовлюючи появу як нових термінів – «моделювання», «нова наочність», ІКТ та інші, так і розуміння їх специфіки, необхідності та

призначення на сучасному етапі. Отже, традиційного розуміння принципу наочності навчання в наш час недостатньо. Це питання потребує розвитку та вдосконалення.

ЛІТЕРАТУРА

1. Реалізація принципу наочності на уроках у початковій школі засобами інформаційних технологій навчання / Т. М.Клюєва // Таврійський вісник освіти. – 2013. – № 3. – С. 10-16.
2. Кузьмінський А. І. Педагогіка: підручник. – К.: Знання, 2007. – 124 с.
3. Наволокова Н.П. Енциклопедія педагогічних технологій та інновацій. – Х.: Вид. група "Основа", 2010. – 64с.
4. Особливості застосування наочності / Г. П. Панченко // Початкова школа. – 1986. – № 12. – С. 50-51.